

2. Бореев Ю. Б. Комическое / Бореев Ю. Б. – М. : Искусство, 1970. – 1996. – 421 с.
3. Дмитриев А. В. Социология юмора : Очерки / Дмитриев А. В. – М., 1996. – 214 с.
4. Как важно быть остроумным (юмор и сатира Ирландии) : сборник. Сост. Я. Ливергант. – (на англ. языке). – М. : Радуга, 1986. – 462 с.
5. Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс / Карасик В. И. – М. : Гнозис, 2004. – 390 с.
6. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Колшанский Г. В. – М. : Наука, 1990. – 104 с.
7. Минский М. Остроумие и логика когнитивного бессознательного / М. Минский // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1988. – Вып. 23. – С.28–110.
8. Почепцов Г. Г. Язык и юмор / Почепцов Г. Г. – К. : Высш. шк., 1990. – 327 с.
9. Robson Andrew E. Thinking Globally Writing and Reading Across the Curriculum. – USA, 1997. – 574 p.  
[www.idenet.com/shibtlsww](http://www.idenet.com/shibtlsww)

**Беженар И. С., Рыбалкина Ю. В. Универсальное и национальное в английском юморе.**

*Статья нацелена на раскрытие когнитивных и языковых механизмов фразеологической номинации, изучение структуры и содержания английского понятия „юмор” и позволила выявить пути его концептуализации и вербализации в национальной картине мира.*

*Ключевые слова: концепт, юмор, языковая картина мира (ЯКМ).*

**Bezhenar I. S., Rybalkina Y. V. Universal and National in English Humour.**

*The article aims at disclosing cognitive and language mechanisms of phraseological nomination, the investigation of the structure and contents of the English notion ‘humour’. The work also reveals the ways of its conceptualization and verbalization in the universal, national language mappings of the world.*

*Key words: concept, humour, language mapping of the world (LMW).*

Надійшла до редакції 10.05.09

Прийнято до друку 04.11.09

УДК 81 373. 23

О. О. Марочкіна

### НАЗВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ТА НАЗВИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ ЧИ МІСЦЕВОСТЕЙ В ОСНОВАХ ПРИЗВИЩ РОЗТОЧЧЯ

*У статті аналізуються прізвища Розточчя, в основах яких відображені назви на позначення місця проживання чи способу появи особи в населеному пункті та назви населених пунктів чи місцевостей.*

*Ключові слова: прізвища, ойконім, онім.*

Значну роль у найменуванні людини відігравала місцевість, з якої ця людина походила або в якій жила. Виникнення прізвищ від назв місцевості – явище закономірне. Ще й сьогодні нас цікавить походження людини, ми питаємо, звідки вона. У часи ж коли не було ще офіційних прізвищ, визначення людини за місцем проживання було

надзвичайно поширеним [6, 234]. За даними Ю. Редька, територіальна ознака – одна з основних джерел виникнення українських родових прізвищ.

До групи прізвищ, що вказують на позначення місця проживання чи способу появи особи в населеному пункті відносимо такі утворення:

• *Гірний, Гірняк* (пор. гірняк – “діал. горець” – СУМ II, 76), *Гірський, Глиняний, Гноєний, Горинь, Горун* (пор. горай – “мешканець гір” – ЕСУМ I, 562), *Горішний* (пор. горішний – “який розташований, міститься зверху; верхній” – СУМ II, 131), *Гребельний* (пор. гребля – “гідротехнічна споруда ...” – СУМ I, 163), *Долинюк, Загірний, Загірняк, Задолінний, Закалюжний, Заліщук, Залужний, Запотічний, Запоточний, Зарічний, Заставний, Крайник* (пор. крайник – “прикордонний мешканець” – ЕСУМ II, 73), *Крайовий, Кутний, Ліс, Лісневич, Лісний, Лісовенко, Лісовий, Лісович, Луговий, Лужний, Макутра* (пор. макутра = макітра – “улоговина, поросла лісом; гора, поросла лісом” – ЕСУМ III, 366), *Московченко, Нагорняк, Нарожняк* (пор. наріжний – “розміщений, розташований на розі ...” – СУМ V, 171), *Новак* (пор. новак – “людина, яка недавно вступила куди-небудь, поселилась десь і т. ін.” – СУМ V, 432), *Новосад, Осадчий, Осадчук* (пор. осадчий – “заст. перший поселений; засновник населеного пункту” – СУМ V, 753), *Підбірний, Підгірний, Подгорняк, Підгребельний, Піддубний, Підлипний, Підлісний, Побережний* (пор. побережний – “розміщений, розташований і т. ін. на березі; узбережний” – СУМ VI, 610), *Пограничний, Підфігурний, Полісевич* (пор. полісся – “низька лісиста місцевість” – СУМ VII, 79), *Полюх* (пор. полюх – “житель родючих, врожайних рівнин ...” – ЕСУМ IV, 486-487), *Польовий, Прибулий, Річковий, Садовий, Степняк*.

Серед назв населених пунктів чи місцевостей в основах прізвищ Розточчя найчастіше вживаються відтопонімні прізвища у вигляді відойконімних прикметників на -ськ(ий), -цьк(ий), -зьк(ий). Відтопонімні прізвища Розточчя утворені від назв поселень, тобто від ойконімів.

Прізвища прикметникового типу з формантом **-ьск** відомі усім слов'янам, а ідентифікація особи з допомогою відтопонімного означення пов'язана з формуванням приватної власності. Дані антропоніми в кожного слов'янського народу різняться морфологічним вираженням, ступенем уживання та специфікою побутування. І. Бабій, досліджуючи прізвищеві назви на **-ськ(ий)** у волинян XIV-XV ст., вказує на те, що відтопонімні прізвищеві назви функціонують у двох варіантах: 1) субстантивному, який міг виступати в синтетичній або аналітичній (описовій) формі; 2) ад'єктивному, морфологічним виразом якого є ад'єктоніми (відтопонімні прикметники) на **-ськ(ий) < \*ĩsk** [2].

Іменування особи за допомогою топоантропоніма на **-ьск(ий)** є визначальною рисою західнослов'янської антропонімії, оскільки на теренах Польщі, Чехії значно раніше усталилось спадкове право на землю. Для південних слов'ян така ідентифікація особи не характерна, що пов'язано із колективним принципом володіння майном. У сербській, словенській мовах для ідентифікації особи за місцем проживання та походження використовували субстантивні синтетичні форми, утворені за допомогою формантів **-јанин, -ац** та аналітичні форми [2].

Відад'єктонімні топоантропоніми українській мові відомі ще з киеворуської доби. Вони з'являються у пам'ятках ще з XII ст., але є строго обмеженими соціальним і майновим станом поіменованих та поширюються на представників княжої еліти. Відтопонімні означення на **-ьск(ий)** у пам'ятках киеворуської доби посідають скромне місце (5%). Але вже у грамотах XIV ст. їх питома вага зростає (16%), у грамотах XV ст. – 14%. Не зовсім правильною є думка щодо “аристократизму” прізвищ цього типу. Моделі, які на певному етапі розвитку суспільства у більшості мов були властиві знаті, поступово поширювались на все суспільство [2].

Прізвища на **-ськ(ий)**, **-цьк(ий)**, **-зьк(ий)** становлять в сучасній українській антропонімії, за даними Ю. Редька, третій словотвірний тип значно поширений на всій території України, після прізвищ на **-енко** та **-ук (-юк, -чук)**. Якщо виникнення прізвищ на **-ськ(ий)** пояснювати польським впливом, то зрозуміле їх більше поширення на Правобережній Україні і менше у північно-східних областях. Найменше їх на Закарпатті. Ця частина української землі, відділена від Польщі кордоном, мала більший зв'язок з угорцями, румунами та словаками, ніж з поляками [7, 78].

В основах відойконімних прізвищ лежать:

– ойконіми Розточчя: *Вербицька* (< Вербиця, Ль., а також Тр., Верба, Вл, а також Од., Рв., Чрг.), *Глинський* (< Глинські, Ль., а також Вн., Пл., Хрк., Чрг., Глинські, Рв., а також Вн., Крв., См.), *Зубрицький* (< Зубриця, Ль.), *Ковальський* (< Ковалі, Ль., а також Жт., Пл., Хрк., Чрк.), *Лісовський* (< Лісове, Ль., а також Вл., Рв.; Вн., Жт., Крв., Мк., Пл., Чрк., Чрг., Лісова, ІФ), *Садовський* (< Сади, Ль., Садова, Вн., Садове, Рв., Тр., а також Вн., Днп., Днц., Жт., Зп., Кв., Крв., Крм., Мк., Од., Пл., См., Хрк., Хрс., Хм., Чрг.), *Тарнавський* (< Тарнавка, Ль., а також Тр., Тарнава, Чрк.), *Ясницький* (< Ясницька, Ль.), *Яворівський* (< Яворів, Ль., а також ІФ).

– ойконіми сусідніх регіонів: *Бистрицький* (< Бистриця, Зк., Бистрик, См.), *Боянівський* (< Боянівка, Рв., а також Чрв.), *Будзинський* (< Будзин, ІФ), *Валігурський* (< Валигори, Тр.), *Галицький* (< Галич, ІФ, Тр., Галиця, Чрг., Галицьке, См.), *Дичковський* (< Дички, ІФ, Дичків, Тр.), *Загайський* (< Загаї, Вл.), *Залипський* (< Залип'я, ІФ), *Іванський* (< Іванна, Тр., Іванне, Рв.), *Квятковський* (< Квіткове, Тр., а також Зп., Пл., Хрс.), *Кобилецький* (< Кобилець, ІФ), *Кухарський* (< Кухарі, Вл., а також Кв.), *Лисецький* (< Лисець, ІФ, а також Хм.), *Мошковська* (< Мошків, Рв., Мошківка, Жт.), *Новоставський* (< Новостав, Вл., Рв., Тр., а також Хм.), *Поплавський* (< Поплави, Тр.), *Рокицький* (< Рокита, Вл., а також Пл., Рокити, Пл., См.), *Садовський* (< Садове, Рв., Тр., а також Вн., Днп., Днц., Жт., Зп., Кв., Крв., Крм., Мк., Од., Пл., См., Хрк., Хрс., Хм., Чрг., Садова, Вн.), *Чеховський* (< Чехова, ІФ, а також Жт., Чехове, Крм.), *Шумський* (< Шумське, Тр., а також См.), *Ясінський* (< Ясеня, Зк., Ясинки, ІФ, Ясень, ІФ), *Яроцький* (< Ярок, Зк., а також Днп.).

– ойконіми віддалених районів: *Балинський* (< Балин, Вн., Хм.), *Горайський* (< Горай, Вн.), *Горохівський* (< Горохівське, Мк.), *Дворецький* (< Дворик, Хм.), *Демчинський* (< Демчин, Жт.), *Канівський* (< Канів, Чрк., Канівське, Зп.), *Купецький* (< Купеч, Жт.), *Лепецький* (< Липецьке, Од., Хрк.), *Лехновський* (< Лехнівка, Кв., Хм.), *Михайлецький* (< Михайлики, Пл.), *Новіцький* (< Новицьке, См.), *Олянецький* (< Оляниця, Вн.), *Орловський* (< Орлове, Днп., Зп., Крв., Хрс., Орлівське, Вр., Днп., Днц., Зп., Крм.), *Потоцький* (< Потоки, Вн., Днп., Кв., Пл., Чрк.), *Протоцька* (< Проточі, Днп.), *Савицький*, *Савицький* (< Савицьке, Пл.), *Соболевський* (< Соболівка, Вн., Жт., Кв., Од., Хрк., Хм., Чрк.), *Соколовський* (< Соколівське, Крв., Соколова, Вн.), *Тарабанський* (< Тарабани, Вр.), *Тарнавський* (< Тарнава, Чрк.), *Терлецький*, *Терлецький* (< Терлиця, Чрк.), *Успенський* (< Успенське, Хрк., Успенка, Вр., Днц., Крв., Од., См.), *Хмельовський* (< Хмельове, Вн., Жт., Крв., Крм.), *Ходаковський* (< Ходаки, Вн., Жт.), *Цибульський* (< Цибулі, Пл.), *Чаплінський* (< Чаплинка, Днп., Пл., Хрс., Чрк.), *Яблонський* (< Яблуня, Мк.), *Яновський* (< Янів, Кв.).

Для творення прізвищ Розточчя використовувались апелятивні означення особи, які належать до традиційних засобів додаткової ідентифікації. У структурі таких антропонімів закріпилися основи різних лексико-семантичних груп слів. До найпродуктивніших у досліджуваній групі онімів належать основи назв, утворених від осіб за місцем походження чи проживання, назв населених пунктів чи місцевостей. Назви, що вказують на місце походження чи проживання представлені в основах 426 прізвищ Розточчя.

### Література

1. АТП – Адміністративно-територіальний поділ. – К, 1973.
2. Бабій І. Прізвищеві назви на -ськ(ий) у волинян 14-15 ст. / Ірина Бабій // Вісник львівського Університету. – Серія філол. – 2004. – Вип. 34. – Ч. II. – С. 209–213.
3. Гнатюк Р. М. Структурний рельєф південного Розточчя : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук : 11.00.04. – геоморфологія і палеогеографія. – Л., 2002. – 230 с.
4. Гнатюк Р. М. Структурний рельєф південного Розточчя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. географ. наук : спец. 11.00.04. – Л., 2002. – С. 4–5.
5. Етимологічний словник української мови. – Т. I-IV. – К., 1982–1989.
6. Редько Ю. К. Взаємозв'язок між українськими прізвищами і топонімічними назвами / Ю. К. Редько // Питання слов'янського мовознавства. – Л., 1958. – Кн. 5. – С. 227–239.
7. Редько Ю. К. Географія основних типів українських прізвищ / Ю. К. Редько // Питання ономастики : матеріали II Республіканської наради з питань ономастики. – К. : Наук. думка, 1965. – С. 77–84.
8. Словник української мови. – Т. I-XI. – К., 1970–1980.
9. Худаш М. Л. До питання класифікації українських прізвищевих назв XIV-XVIII ст. / М. Л. Худаш // З історії української лексикології. – К. : Наук. думка, 1980. – С. 96–160.
10. Buraczynski Jan. Roztocze: budowa – rzeźba – krajobraz. – Lublin, 1997. – 189 s.

***О.А. Марочкина Названия обозначений места проживания и названия населенных пунктов или местностей в основах фамилий Расточья***

*В статье анализируются фамилии Расточья, в основах которых отражены названия обозначений места проживания или способа появления личности в населенном пункте и названия населенных пунктов или местностей.*

*Ключевые слова: фамилии, ойконим, оним.*

***O. O. Marochkina Names on Marking the Place of Residence and Names of Locality or Places in Stems of Roztochchya Surnames.***

*Nominations of the place of residence or the way of person's appearance and nominations of the names of settlements in the basis of Roztochia surnames*

*The article deals with Roztochia surnames in the basis of which nominations of the place of residence or the way of person's appearance and nominations of the names of settlements are reflected.*

*Key words: surnames, ойконим, оним.*

Надійшла до редакції 21.05.09

Прийнято до друку 04.11.09

УДК 811.161.7

Л. Л. Славова

### **ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЄВОЇ СКЛАДОВОЇ КОНЦЕПТУ ПОЛІТИК В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ**

*У статті проаналізовано засоби вербалізації поняттєвого складника концепту ПОЛІТИК в американському та українському дискурсі. Дається визначення поняттєвому складнику концепту.*

*Ключові слова: концепт, вербальна репрезентація концепту, політичний дискурс.*